

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1890. Andra Kammaren. N:o 3.

Lördagen den 25 Januari

kl 11 f. m.

§ 1.

Herr statsrådet m. m. friherre *F. von Essen* aflemnade nedannämnda Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

1:o) angående befrielse från utgifvande till kronan af vissa s. k. skilnadsarrenden;

2:o) angående jemkning af den på hemman å landet hvilande inqvarteringsbörda;

3:o) angående upphörande af den inom Kalmar stift utgående s. k. allhelgonahjelpen;

4:o) angående befrielse för sterbhusdelegarne efter affidne justitieombudsmannen S. L. Theorells enka Sofia Wilhelmina Theorell, född von Schwerin, från erläggande af stämpelafgift vid lagfart å fideikommisssegendomen Borkhult med Gobo och underlydande hemman.

Dessa kongl. propositioner blefvo, jemlikt föreskriften i 58 § riksdagsordningen, bordlagda.

§ 2.

Justerades protokollet för den 18 dennes.

§ 3.

Föredrogs Kongl. Maj:ts proposition angående statsverkets tillstånd och behof.

*Remiss af
statsverks-
proposi-
tionen.*

Ordet begärdes af

Herr Redelius, som yttrade: Herr talman, mine herrar! Såsom
Andra Kammarens Prot. 1890. N:o 3.

Remiss af
statsverks-
proposi-
tionen.
(Forts.)

ett observandum för statsutskottet ber jag få yttra ett par ord med anledning af den nu föredragna kongl. propositionen. I densamma proponeras, såsom kammaren sett, dels nedsättning af grundskatterna, dels i sammanhang dermed högre anslag till militära ändamål. Dessa båda frågor äro med hvarandra på så sätt sammankopplade, att den ena göres beroende af och såsom vilkor för den andra. Denna sammankoppling är, såsom bekant, ett arf från en förgången tid. Men då jag den tiden icke var med och sålunda har fria händer att i denna del yttra mig såsom frågan ter sig för mig, ber jag få förklara, att denna sammankoppling icke behagar mig. Det är icke propositionen i och för sig som uppkallat mig. Ty i fall Kongl. Maj:t ansett lämpligt att föreslå icke blott 10 utan 20, 30 procent, ja, till och med fullständig afskrifning af grundskatterna, skulle detta icke föranlett mig att begära ordet. Icke heller skulle de begärda anslagen för militära ändamål föranlett mig dertill, äfven om de varit högre än nu är fallet, utan det är sammankopplingen, den omständigheten, att det ena göres till *vilkor* för det andra, som uppkallat mig. Detta är för mig mycket motbjudande. För min del vill jag att hvarje sak tages för sig samt pröfvas och afgöres efter hvad den anses vara värd och med fäst afseende på huruvida den kan vara gagnelig för fäderneslandet. Denna sammankoppling har också, åtminstone i vissa delar af riket, fått en obehaglig färgläggning och blifvit föremål för mycket klander. Jag ber därför med all vördnad, att utskottet ville behandla dessa saker hvar för sig och efter pröfning komma fram med det betänkande, som hvartdera ämnet kan föranleda. Detta om denna sak.

Men jag ber äfven att vid detta tillfälle få säga några ord angående *statsskulden*; och för att dervid förebygga den missuppfattning, hvarför jag var utsatt förra året, ber jag nu få förutskicka den erinran, att det icke är min mening att motsätta mig stambanans fortsättande inom de norra orterna; saken må pröfvas af vederbörligt utskott och så komma under diskussion i vanlig ordning. — Nej, det är blott den omständigheten, att det föreslås ökad skuldsättning äfven för år 1891, som hos mig framkallat betänkligheter. Denna ökade skuldsättning är i mina ögon en mycket obehaglig sak. Jag skall tillåta mig att i afseende härå nämna några få siffror. Jag har nemligen sett efter i handlingarne från gångna tider, huru det förhållit sig med statsverkets inkomster och utgifter i stort sedt, och funnit, bland annat, att 1834 bestego sig inkomsterna i rundt tal till 18 millioner kronor och utgifterna till lika mycket. Efter 25 års förlopp hade inkomsterna stigit till 32 millioner kronor, också i rund summa taget, och utgifterna till ungefär lika mycket, närmare angifvet: 33 millioner kronor. Men under dessa gångna 25 år fans ett verkligt öfverskott tillgängligt af 28 millioner kronor. Före år 1858 fans ingen nämnvärd statsskuld. Den började med det året, men uppgick redan då ända till 16 millioner kronor. Den växte hastigt, så att den redan efter ytterligare två år steg till 41 millioner kronor, och vid 1868 års bokslut hade skuldsumman, enligt kapitalkontot för det året, stigit till nära 100 millioner kronor. Efter ytter-

*Remiss af
statsverks-
proposi-
tionen.*
(Forts.)

ligare 20 år, d. v. s. år 1888 — det sista för hvilket kapitalkonto är tillgängligt — hade den stigit till 264 millioner kronor. Men statens inkomster hade också under denna tid stigit så, att de för nästa år kunnat beräknats till 87 millioner kronor. Nu är det icke summorna i och för sig, som jag fäst mig vid — jag ber få upprepa det ännu en gång — ty om utgifter och inkomster bestege sig till ännu större summor, ja till hundratals millioner, så är det en sak för sig. Man må besinna att detta följer af utvecklingens gång; nya och större kraf äro en naturlig följd af samhällets utveckling. Det är blott skuldsättningen, som är betänklig. Det invändes och har invändts, att den blott tillkommit för produktiva ändamål, nemligen jernvägarne. Men äfven med erkännande af detta, är denna skuldsättning i mina ögon ändå något betänkligt. Den sker ju i viss mån Riksdagen omedvetet. Man beslutar utgifter till det och utgifter till det, utan att veta, om man derigenom ådrager statsverket ökad skuldsättning eller icke; jag tror mig hafva skäl för det påståendet. År 1888 ökades den fonderade statsskulden med netto 18 millioner kronor. Men vid 1887 års riksdag tänkte väl näppeligen någon af Riksdagens ledamöter på att resultatet af statsregleringen för 1888 skulle hafva till följd en så betydligt ökad skuldsättning som 18 millioner kronor. För min del gjorde jag det åtminstone icke och trodde icke att detta skulle blifva statsregleringens resultat. Ty då man diskuterar och beslutar statsutgifter, ser man på hvad som i och för sig sjelf har värde, om det för riket är gagneligt eller nyttigt, men man frågar icke efter om det finnes medel eller om statsverket har råd dertill utan skuldsättning. Det är emot det tillvägagåendet som jag vill rigta en anmärkning, i förhoppning att det möjligen må blifva annorlunda i den vägen, så att man bestämmer utgifterna efter tillgångarne. Men kan man icke detta under nuvarande förhållanden, då statsverkets inkomster rikligen inflyta, såsom det säges af kompetenta personer, när skall man då få budgeten att gå i hop utan skuldsättning? Äro statsinkomsterna dertill så rikliga, att man ansett sig behöfva tillsätta en komité för att rådgöra om bästa användningen af öfverskotten, då borde man verkligen slippa någon ytterligare upplåning. Eljest ökar sig statsskulden år för år, och detta är en allvarsam sak. Jag ber därför få lägga statsutskottet denna viktiga angelägenhet på hjertat, och jag hoppas att det tillses att utgifter och inkomster gå i hop utan ökad skuldsättning för riket.

Vidare anförde:

Herr Jonsson i Hof: Jag skall till en början instämma i hvad den siste talaren hufvudsakligen yttrade, nemligen om nödvändigheten att ställa det så med budgeten, att inkomster och utgifter gå i hop utan att några vidare län behöfva upptagas. Men i fråga om motiven mot denna upplåning skilja vi oss åt. För honom var det likgiltigt, hvarifrån inkomsterna härflöto, blott de funnos; för mig är det en hufvudsak, hvarifrån de komma, och det är från den synpunkten jag helt och hållet instämmer med herr Redelius, att man

*Remiss af
statsverks-
proposi-
tionen.*
(Forts.)

bör tillse, att icke statsöfverskottet bortslösas för ändamål, som icke äro alldeles nödvändiga. Jag vill då, till en början, erinra derom, att den ställning, som vår nuvarande regering intager, är kanske den mest angenäma, som någon regering hos oss på senare tid inlagit. Den har å ena sidan till sitt förfogande ett ganska betydligt statsöfverskott, som tillåter den att tillmötesgå de önskingar, som på regeringen kunnat i skilda riktningar framställas, och å andra sidan har den en gifven och pålitlig majoritet i Riksdagens båda kamrar, en majoritet, som, om den också i vissa fall i anslagsfrågor ledes af den sparsamhetsanda, som genomgår landsortsrepresentanterna i allmänhet och kommer deras skilda grupper att deri flyta i hop, dock i alla viktiga frågor och anslag med stor styrka håller regeringen ryggen fri. När jag nu, efter förutskickande af dessa allmänna synpunkter, öfvergår till hvad jag i början omnämnde, nemligen det sätt, hvarpå öfverskotten bildats och hvarifrån medlen egentligen kommit, så är det naturligtvis en klar och gifven sak, att detta statsöfverskott ingalunda hade uppkommit, derest icke 1888 års Riksdag hade beslutat de nya tullsatserna på spannmål och lifsmedel af skilda slag, som följt spannmålstullarne åt. Jag inlåter mig nu icke på den frågan, huru vida dessa tullsatser äro berättigade eller icke, jag blott framhåller det faktum, att de äro fastställda. Det är i min tanke icke lämpligt och klokt, att efter endast några få år söka upprifva ett så beskaffadt beslut och å nyo gifva sig in i en strid, dervid viktigare frågor lätt tillspillo gifvas. Men deremot vill jag fästa mig vid, hvilka de äro, som egentligen betalat dessa skatter, hvaraf öfverskotten bildats. Statsöfverskottet har, såsom jag sagt, uppkommit genom dessa spannmåls- och andra lifsmedeltullar, och hvilka äro då de, som fått erlägga dessa skatter, om icke den sämre lottade befolkningen, och de kännas allra tyngst för den mest fattige. Under sådana förhållanden kan det följaktligen icke kännas tilltalande, om af sådana skatter milliontals kronor användas till ändamål, som afse stärkande af försvaret och dylikt. Ty något mer orätt och något mer hårdt än att låta hufvudsakligen de fattigaste erlägga skatter just till sådana ändamål, som äro af vida större vikt för den mera burgne, kan icke gerna tänkas. Men äfven om man ser saken från en annan sida, så möter en liknande betänklighet emot den föreslagna dispositionen af detta statsöfverskott. Det naturliga ändamålet med skyddstullarne kan icke vara annat än att bidraga till att den inhemska produktionen af de varor, hvilka landet behöfver, må steg för steg ökas och blifva tillräcklig för landets behof. Om dessa tullar sålunda mäta uppfylla sitt ändamål, så blir följden, att de af dem nu uppkommande stora statsinkomsterna så småningom försvinna och att inkomsterna sedermera icke räcka till för landets behof. Från hvilken synpunkt man sålunda än ser saken, så möta lika stora betänkligheter emot ett bortslösande af dessa öfverskott. Men det är ytterligare en fara förknippad med ett oförståndigt användande af dessa statsöfverskott, hvilken icke bör förbises, nemligen att vid första missväxt eller dåliga skörd dessa tullar blifva strukna, och ingen magt i verlden skall då hafva styrka nog att kämpa deremot. Och

derefter lär det vara ganska osäkert, om Riksdagen åter beslutar sig för införande af sådana tullar.

Då nu öfverskotten tillkommit på det sätt jag sagt, så förefaller det mig vara mycket angeläget, att man på ett klokt och förståndigt vis använder dem, och jag sluter mig då från denna synpunkt till den förste talarens uppfattning, att man bör tillse, huruvida ej den utländska skuldsättningen kan minskas.

När vi nu stå vid början af den sista riksdagen i valperioden, kan det vara skäl att se till, huru statsutgifterna under denna valperiod gestaltat sig i jmförelse med förhållandena under den föregående riksdagsperioden. Vi finna då, att den sista statsreglering, nemligen den för 1888, som under senaste valperioden uppgjordes, slutar på en summa af omkring 71 millioner kronor, eller nogare bestämdt 70,953,000 kronor. Derefter hafva utgifterna stigit enligt statsregleringen för 1889 med 1,609,000 kronor, och i 1890 års statsreglering utöfver den för 1889 med 2,438,000 kronor. Och den nu föreliggande statsregleringspropositionen, om den oförändrad antages, skulle befinnas medföra en ökning utöfver statsregleringen för 1890 med 4,952,800 kronor, eller på tre år en sammanlagd ökning af 8,797,800 kronor.

Detta allt är uppfördt på hufvudtitlarne, och således deri icke inberäknadt hvad som utom hufvudtitlarne utgått till statens behof. Jag undrar, mine herrar, om någon af eder vill taga på sitt ansvar, att man med en sådan höjning af budgeten skall få inkomsterna att växa i samma mån, utan att man förr eller senare måste tillgripa nya skatter i en eller annan form. Det förefaller mig gifvet, att en ökning på budgeten af 4 millioner årligen skall förr eller senare så grundligt förderfva våra finanser, att jag icke anser att man under sådan förutsättning behöfver orda vidare om behofvet af större sparsamhet med statsutgifterna än hittills.

Att i denna statsverksproposition fästa sig vid några detaljer, det anser jag ur flera skäl icke vara särdeles lämpligt, och jag skall heller icke göra det, med undantag af en punkt, som jag omöjligen kan med tystnad förbigå.

Det är väl icke, om jag minnes rätt, mer än 3 år sedan, då i denna kammare faldes det yttrandet, huru länge landet skulle fortfara med "fattighjelpen" till Norrland. Det yttrandet tyckes hos vederbörande hafva fallit i god jord, och så vidt jag kan förstå, har just den tendensen gjort sig gällande mer och mer, att man bör återfordra den norrländska förmenta fattighjelpen i en eller annan form. Jag syftar på de vilkor, som i statsverkspropositionen föreslås rörande fortsättningen af stambanans byggande norrut. Statsrevisorerna hafva nemligen gjort den anmärkningen, att vederbörande jordegare uppskörtat staten för inlösen af sådan mark, som vederbörande kommuner icke särskildt behöfde lemna utan lösen. Jag kan icke inlåta mig på frågan, huru vida anmärkningen varit riktig. Men jag föreställer mig att revisorererna nog haft skäl för sin mening och hvad de föreslagit. Men att utsträcka vilkoren vid byggandet af den norrländska stambanan så, som trafikstyrelsen gjort, synes mig dock vara

*Remiss af
statsverks-
proposi-
tionen.*
(Forts.)

Remiss af
statsverks-
proposi-
tionen.
(Forts.)

väl hårdt. Trafikstyrelsen föreslår bland annat, att der banan framgår genom skogsmark, skall kostnadsfritt upplåtas "en bredd af *minst* 15 meter å hvardera sidan af banans medellinie med all å densamma växande skog". Och vidare föreslås i en annan punkt, att hvad som ytterligare fordras "för sidoschaktningar, jordupplag samt sten och grustäppter med dertill hörande vägar och sidospår", det skall dessutom kostnadsfritt lemnas. Det förefaller då mig så som om detta uttryck *minst 15 meter* i bredd ger trafikstyrelsen fria händer att taga för sig allt hvad den behagar. Ty här är det endast *det minsta*, som är för trafikstyrelsen bindande. Men om trafikstyrelsen skulle behaga att taga 100 eller 1,000 meter, det ligger i dess fria skön. Något värre vilkor kan man dock knappast tänka sig uppstådt än ett sådant, som för den ena parten är så ogynnsamt som detta, men för den andra parten innebär ett fullkomligt godtycke.

För min del får jag säga, att om det också är faktiskt och sant, att vid åtskilliga väganläggningar och dylika arbeten Norrland relativt fått större anslag än andra landsändar, vill jag deremot fästa uppmärksamheten på, att Norrland också har åtskilligt att ge, som kan hända andra landskap sakna. Det första, som härvid faller mig i tanken, är just verkningarne af de 1888 införda spanmålstullarne.

Jag är i tillfälle att omnämna, och skall en annan gång, när det faller sig mera lämpligt, konstatera, hvilka belopp Norrland år 1888 fått erlægga i spanmåls- och lifsmedelstullar. Om jag då till dessa spanmåls- och lifsmedelstullar hänför endast hvad som i inskränkt mening bör räknas dit, så kommer man upp till en summa af närmare 1,200,000 kronor, som de 5 norrländska länen fått betala för direkta införseln af denna vara. Men om man dertill lägger alla de lifsmedel, som söder ifrån, på jernväg eller sjöledes, inom Sverige tillförts Norrland, då kommer man upp till en summa af ungefärligen 3 millioner kronor. Om nu visserligen en del af dessa varor varit af inhemsk produktion, så spelar detta dock ingen rol i fråga om våra fördyrade kostnader. Ty nog har priset i alla fall höjts med ungefärligen samma belopp, som om varorna hade införts från utlandet direkt till norrländsk hamn. I båda fallen kommer man till betydande siffror, som Norrland fått erlægga i följd af införandet af ett tullsystem, som kanske för andra delar af landet varit till någon nytta, men som icke varit det för Norrland.

Men det är icke endast detta, som Norrland bör kunna kreditera sig till godo mot det debet, som skulle ligga i dess "fattighjelp". Vi hafva äfven en annan betydande post att taga med i räkningen, i fråga om hvad Norrland lemnar till statsverket, nemligen inkomsterna af skogarne. 1888 års inkomster af statens skogar utgjorde för de två norra länen, Norrbotten och Vesterbotten, ett belopp af 1,095,736 kronor, och om man sammanräknar kronoskogarnes afkastning i alla 5 norrlandslänen, uppgår siffran till 1,649,908 kronor.

Jag har velat fästa uppmärksamheten på detta faktum, på det att bokslutet öfver den sats, jag från början berörde, en gång måtte erhålla sin afslutning: och jag tror, att det icke skadar att en gång påminna om huru ställningen verkligen gestaltar sig i bygderna.

Herrarne må därför ursäktas mig, om jag vid detta tillfälle just vidrört detta ämne.

Det är äfven en annan sak, som jag kan ställa i samband med hvad jag sagt. Det är herrarne bekant, huru som trafikstyrelsen i slutet af förra året utfärdade en ny trafiktaxa. Der sammanställdes persontågen i samma kategori som snälltågen; och till all lycka hafva vi i Norrland fått den nyttan af denna reform, att vi få betala för snälltåg, vi som andra, som verkligen begagna snälltåg, men vi få deremot fara på persontåg, hvilka som bekant genom sin mindre hastiga gång och uppehåll vid stationerna förorsaka att en längre tid för en gifven resa behöfver användas, som medför ökade kostnader för trafikanten. Huruvida motiven för denna trafikstyrelsens höjning hafva varit att söka från samma källa och grund, jag först nämnde, vet jag icke, men de syfta åtminstone åt samma håll, och herrarne må därför ursäktas, om jag vidrört äfven denna fråga. Jag hoppas, efter hvad jag nu sagt, att vederbörande utskott icke helt och hållet skall förbise hvad jag nu tagit mig friheten yttra.

Herr Lyttkens: Då vår ärade ålderspresident för några dagar sedan talade om den gyllene ställning som inträdt i landet, till följd af de stora tullarne, anförde han såsom ett af de skäl, med hvilka han sökte bevisa att ställningen verkligen var så lysande, den gyllene ställning, hvari statskassan sig befann. — Om olyckan hade varit, att vintersäden hade slagit så fel som vårsäden, på hvilken det i södra Sverige har varit nästan missväxt, då hade han kommit till ett ändå mera gynnsamt resultat. Ty om mera säd hade behöft intagas i landet utifrån, då hade tullinkomsten blifvit ännu större och derigenom statskassan ännu mera svält ut, och enligt hans uppfattning hade också svenska folket då varit mera rikt. Men jag fruktar att ställningen är en helt annan. Åtminstone i södra Sverige, der landtbrukaren i allmänhet icke har något annat att vända till penningar än spannmål och ladugårdsprodukter, står det så till, att ställningen icke på många år varit så dålig som just i år. Af de produkter, som vi lemna ut i marknaden, är i synnerhet i år, då vi ej hafva någon hafre att sälja, den hufvudsakligaste artikeln smöret, hvilket vi sälja till utlandet. Men smöret har stått i ett mycket lågt pris, och produktionen af denna vara har varit mycket fördyrad och försvårad. Vi hafva fått nästan total missväxt på hö och vårsäd och hafva därför måst köpa från utlandet vårt förnämsta foderämne, hvetekliet. Men genom de höga tullarne har denna sistnämnda vara mycket fördyrats, och genom den fördyrade produktionskostnaden har behållningen å tillverkningen blifvit ganska ringa, och då ingen eller ytterst litet vårsäd kan säljas, är det naturligt, att affärsställningen bland landtbrukarne är allt utom bra. Och med den vinter som nu är, om det icke snart blir omslag i väderleken, utan vädret kommer att fortfara som det nu är, tror jag att äfven de verkligen goda konjunkturer, som för trä och jernvaror nu finnas — konjunkturer som icke bero af det nya tullsystemet utan af ställningen på världsmarknaden — icke skola komma oss till mycken nytta. Ty forslingen ligger nere till följd af väderleken och brist på

*Remiss af
statsverks-
proposi-
tionen.*
(Forts.)

*Remiss af
statsverks-
proposi-
tionen.*
(Forts.)

slädföre, så att de goda konjunkturerna gå oss ur händerna, och då blifver ställningen inom skogstrakterna ej heller så särdeles lysande.

Detta allt manar till försigtighet, och man hade förhoppning, att den nuvarande regeringen skulle gått landets önskingar till mötes och ställt fordringarne på statskassan annorlunda. Men då jag ser på dessa fordringar, kan jag icke annat än tänka tillbaka på de löften, som afgåfvos då tullarne infördes. Då lofvades det att större sparsamhet skulle iakttagas och att den klass i samhället, som svårast skulle drabbas af spanmålstullarnes införande, nemligen arbetarne, skulle bättre tillgodoses än förut och att allt skulle göras för att förbättra deras belägenhet. Och våra förhoppningar ökades så mycket mera när vi läste vår ädle Konungs diktamen till statsrådsprotokollet, der så gyllene förespeglingar om allt hvad som skulle göras för arbetarnes bästa förekommo.

Men hur är det med den större sparsamheten? Hela det stora öfverskottet, som influtit genom de ökade tullarne, är taget i anspråk och dertill föreslås ytterligare skuldsättning. Den kongl. propositionen för i år talar väl om 10 procent af grundskatternas afskrifning. Denna afskrifning är i och för sig en nyttig och nödvändig sak. Men det finnes ett vilkor förenadt med densamma, och det vilkoret tycker jag icke passar i stycke med löftet till arbetarne om förbättring i arbetarnes och de mindre jordbrukarnes ställning. Ty genom den ökade värnpligten lägges ytterligare tunga på de arbetande klasserna, hvilka icke hafva någon nytta af tullar eller grundskatteafskrifning. Det går ut öfver dem i relativt mångdubbelt större skala än öfver de öfriga samhällsklasserna; en stor del af de förmögna klasserna hafva genom spanmålstullar och industritullar tillgodosett sina fördelar, men för arbetarne är hvad här i propositionen föreslås ganska litet, och i jemförelse med de ökade bördorna är förbättringen i deras ställning som en droppe i världshafvet. För mig är det i hög grad sorgligt, att en regering, som vi alla högakta, skulle på sådant vis tolkat dessa löften och icke gått andra vägar. När det nya systemet i vår ekonomiska lagstiftning infördes, var det många, som, fastän de icke voro protektionister, utan temligen likgiltiga, dock helsade det med bifall. De sade: "Det är godt, att vi få ett annat system i vår hushållning och att mera sparsamhet blifver iakttagen och att vi upphöra att årligen öka våra utgifter och skuldsätta landet. När nya personer och nytt system komma till magten, hafva vi stora förhoppningar, att sådan sparsamhet skall iakttagas, att ingen ny skuldsättning mera kommer att ega rum." Men jag vädjar till herrarne: hafva vi någonsin förut haft någon kongl. proposition, der det ställes så stora anspråk på statskassan i alla möjliga afseenden? och oaktadt det stora öfverskottet yrkas ändå på ytterligare skuldsättning, i stället för att så hushålla och spara med beflintliga tillgångar, att vi utan ökad skuldsättning skulle kunna tillgodose Norrlands behof af kommunikationer och afbetala på våra skulder samt minska på andra skattebördor.

Hvad grundskatteafskrifningen beträffar, så hade man kunnat hoppas, att den skulle blifvit större, då vi hafva så goda tillgångar och då båda landtmannapartierna, i synnerhet det mäktiga nya landt-

mannapartiet, som med undantag af tullfrågan upptagit det gamlas hela program och alltså äfven grundskatteafskrifningen, nu äro eniga i den frågan, och denna förhoppning var så mycket säkrare, som flere stadsrepresentanter och deribland nästan alla hufvudstadens representanter med sina stora förmågor egnat sig åt det sistnämnda partiet och antagit icke blott dess namn, utan äfven dess åsigt rörande grundskatterna m. m. Man borde då verkligen med skäl haft förhoppning om grundskatternas afskrifning utan tyngden af ökad värnpligt, som mest drabbar de lägre klasserna. Jag kommer dessutom särskildt i häg hvad vice talmannen förilidet år yttrade om, att grundskatteafskrifningen skulle vara förenad med arbetarklassfrågans lösning och att det vid den nya afskrifningen skulle äfven fästas afseende på förbättring i arbetarnes ställning. Detta tyckes man nu hafva lagt alldeles å sido, men jag vill lägga statsutskottet på hjertat att icke släppa det gifna ordet, utan jemte grundskatteafskrifningen äfven göra något för de orepresenterade och åtminstone ej lägga tyngre bördor på de skattdragande. Landet har sina ögon fästade på Riksdagen. Det är det tredje året under det nya systemet. Det skulle vara önskligt, att man något besinnade klagomålen öfver ökade utgifter och skatter och de ord, som börja höras allt tydligare, om olyckan af att det nya statskicket införde årliga riksdagar, ty då hvarje ny riksdag medför nya utgifter, vore det, säger man, vida bättre, om riksdag hölles endast hvart annat eller hvart tredje år.

Jag har intet vidare att nu yttra, men hoppas, att under riksdagens lopp det skall finnas andra krafter, som bättre kunna föra dessa åsigtens talan, så att vi ej vidare må fortsätta på skuldsättningens bana utan genom sparsamhet och hushållning samt genom mindre kraf för militära ändamål kunna utan skuldsättning sköta statens finanser.

Hans excellens herr statsministern friherre Åkerhielm: Då det efter fjorton mellanliggande riksdagar åter är min rätt och till äfventyrs äfven min pligt att taga till ordet inför en kammare, från hvars öfverläggningar jag bevarar kära och dyrbara minnen af godt samarbete, tvekar jag icke att nu begagna denna rätt, helst de af en mig i mera än ett af Riksdagens utskott fordom nära stående medarbetare framförda tunga ord hufvudsakligen drabba det anförande, som jag afgifvit inför Konungen i statsrådet, då den kongl. proposition, som nu föreligger, der afhandlades. Det är alltså *mina* åsigt, talaren på hallandsbänken hufvudsakligen klandrade. Sveriges grundlagar äro så uppställda, att en ansvarig skall stå för de sagda orden — och här står han.

Enligt min mening och såsom jag då oförtydligt framförde i den kammare, der jag då kunde yttra mig, afsåg denna öfvergång till införande af nya tullar, hvarom man numera kan hända för mycket ordar, att sätta sakernas skick och de ekonomiska förhållandena tillbaka i det lugnvatten, hvarur de beklagligen så småningom rubbats och förryckts. Och för min del har jag alltid trott det vara i arbetarnes och den arbetande befolkningens sanna intresse, som jag handlade, då jag var med om att söka få tillbaka denna stadga och detta lugn i affärlifvet.

*Remiss af
statsverks-
proposi-
tionen.*
(Forts.)

Remiss af
statsverks-
proposi-
tionen.
(Forts.)

Visa icke förhållandena just nu, att stadgan och lugnet inträd? Derom torde vi alla få vara ense. Arbetsgifvarne känna sig trygga; tillfälle till arbete gifves. Min tro är, att detta förhållande härrör från kloka och försigtiga beslut, och denna tro må stå för min räkning. Den kan vara oriktig, men min ärliga öfvertygelse är att jag, då jag deltog i dessa beslut, främst sökte återinföra stadga i affärslifvet och dermed just tillgodose vår arbetarbefolkning. Denna öfvertygelse ber jag få behålla.

Hvad nu beträffar det förbiseende af denna befolknings intressen, som skulle ligga deri, att, då man tillstyrkt Konungen att på den af Riksdagen gillade vägen fortsätta grundskatteafskrifning i samband med utsträckning af värnpligt, man icke samtidigt skulle uppmärksammat arbetarnes rätt och kraf, så vill jag mot detta klander nämna, att, så vidt jag förstår, allt hvad som för närvarande härvidlag kan göras blifvit gjordt. Den fråga, som för närvarande var möjlig att lösa: frågan om olycksfallsförsäkring, är uppmärksammat. Frågan om inrättande af sjukkassor står högt på dagordningen. Men hvad frågan om ålderdomsförsäkring beträffar, är densamma af den vidsträckta omfattning och förbunden med så mycket arbete och förstudier, innan den kan i tänkbar drägt framföras, att, om man det oaktadt redan nu föreslagit att afsätta statsmedel för denna frågas framtida lösning, det efter min mening varit att allenast onödigtvis skramla med en åtgärd, hvilken man i detta ögonblick bör inse och alltså om densamma våga uttala, att den väl under flera år icke kan tänkas kunna komma till sin lösning.

Hvad åter beträffar den utsträckning af värnpligten, som satts i samband med afskrifningen af grundskatterna, tror jag icke, att den får sägas vara en så stor tunga, att man, genom vidhållande af den väg, Konung och Riksdag hittills ansett lämplig att inslå på, kan sägas hafva gjort sig saker till att särskildt hafva förbisett den icke representerade delens af svenska befolkningen intressen. Tvärtom säger mig mitt samvete, att vid detta förslags framställande deras rätt legat mig lika mycket om hjertat som någon annans. Deras skyldighet att som svenska medborgare deltaga i landets försvar kan jag nemligen ej förbise, men jag har sökt att tillgodose deras intressen och, såsom jag nyss antydde, på praktisk väg komma dem till nytta. Jag må hafva misstagit mig om sättet, min afsigt har varit den bästa, det vågar jag uttala.

“Öfverskottet“, såsom man nu kallar det, och det kan man ju göra, borde, säger man, hafva användts till minskande af statsskulden eller åtminstone för att möta de anslag, som eljest skulle kräfva en fortsatt upplåning. Ja, det är ju bra, om så ske kan. Jag är den förste att vara med om, att den på statsutskottets välbetänkta hemställan upprättade amorteringsfonden för statsskulden i dess helhet må skötas väl och tillgodoses — derom stå också mina klara ord i statsrådsprotokollet uttalade till Riksdagens bedömande — i den mån nemligen, sådant lämpligen kan ega rum; men jag har vid detta tillfälle, såsom protokollet vitsordar, ej heller förbisett de kraf på svenska mäns fosterlandskärlek, som i följd af de i vår verldsdel rådande förhållanden

måste vid 1890 års riksdag ställas högre än fallet varit sedan lång tid tillbaka. Häraf krafven på anslag till materiel.

Jag har dessutom trott, att skäl förefunnes att, då ju onekligen en viss stadga inträdt i inkomsternas tillväxt, närmast begagna sig deraf till förmån för den fråga, man vanligen kallar kompromissfrågan, eller frågan om grundskatternas småningom skeende afskrifning och om härens liktidigt fortsatta utbildning. Jag har trott det vara skäl att under den goda tiden icke förbise denna frågas fortsatta lösning, först och främst därför, att jag nu hyser samma öfvertygelse som jag tillföre redan uttalat inom denna kammare, nemligen att denna tvist om grundskatteafskrifning och ökad värnpligt icke längre borde dela oss i olika partier, utan att en öfverenskommelse, om den är möjlig — och den har varit möjlig för några riksdagar sedan — må kunna träffas och helsas med tillfredsställelse.

Alltså hade det icke varit lämpligt att nu afsätta något extra belopp till en amortisation af statsskulden. Sådana belopp afsätts alltid i viss proportion, såsom för kammaren väl bekant. Sådant är ock i nu framlagda finansplan iakttaget. Att åter öka denna proportion har, enligt min uppfattning, icke varit af behovet nu påkalladt. Deremot har jag varit med om att frångå den hittills följda grundsatsen att upplåna de till en del produktiva ändamål, såsom anläggande af jernvägar m. m., erforderliga medel och inskränkt anspråken härutinnan i det kongl. förslaget till en relativt obetydlig siffra af de beräknade kostnaderna. Vi hafva hittills ansett oss kunna med godt samvete låna penningar till sådana ändamål som anläggande af jernvägar, och det har också visat sig, att dessa sedermera gifvit stigande trafikinkomster. Utlandet har gifvit oss rätt i denna vår uppfattning och gillat vårt finansiella omdöme i detta fall. Vår statskredit är därför den bästa, och den är det med rätta. Visar man nu ytterligare, att man i fråga om de nordliga och mera aflägsna provinserna, der trafiken är mindre och der flere andra skäl, såsom befolkningens gleshet etc., kunna göra inskränkningar lämpliga, allenast upplånade *halfva* anläggningskostnaden, så tror jag för min del, att man gör den minsta möjliga rubbning i den hittills följda åsigten, och att man godt kan fortfara att hafva anspråk dels på samma kredit i utlandet och dels på samma vittnesbörd derom, att man försigtigt och väl skött sin statsgäld. Denna fråga kan ju för mig hafva påkallat särskildt intresse och kommer väl att i sinom tid närmare skärskådas af vederbörande utskott. Huru utskottets omdöme än kommer att utfalla, och huru Riksdagen i den saken kommer att besluta, är det ju gifvet, att jag alltid skall vara till freds, så vida man blott icke går ändå längre i upplåning för det antydda ändamålet och kanske till sist upplånar *hela* det erforderliga beloppet. Jag säger detta därför, att, såsom vi gamla riksdagsmän minnas, det plägar hända vid riksdagens slut, att anspråken på statsmedel komma allt tätare fram, ortintressen omhuldade, enskilda motioner bifallas, så att den sparsamhetskänsla, man vid riksdagens början lade i dagen, kommer att gifva med sig, och man då lätt nog föres in på tanken att låna *mera*.

*Remiss af
statsverks-
proposi-
tionen.
(Forts.)*

Remiss af
statsverks-
proposi-
tionen.
(Forts.)

I denna min uppfattning alltså om hvad som bör lånas ligger detsamma, som i min uppfattning af alla de föreliggande frågorna, nemligen att man gör klokast, om man, såvidt menliga krafter tillåta, håller medelvägen och noga aktar sig för ytterligheter såväl i ena som andra hänseendet. Härmed har jag sagt min innersta tanke för den tid som är.

Det kunde måhända hafva varit öfverflödigt att, då vi nu endast öfverlägga om en remiss af den kongl. propositionen, yttra hvad jag nu anfört, så mycket mer som statsutskottet nog lärer få tillfälle att skärskåda det yttrande, jag i detta fall afgifvit till statsrådsprotokollet. Jag har nu endast velat begagna mig af den rätt, mig i förevarande fall i dag tillkommer, att svara en aktad och värderad ledamot, hvars ord jag af gammalt vet väger tungt i denna kammare.

Herr Hörnfeldt: Det kan ju icke lida något tvifvel att, oberoende af det yttrande, som hans excellens herr statministern nu afgifvit, Riksdagen haft full uppfattning derom, att regeringen skulle använda de infutna medlen på ett sådant sätt, som efter dess uppfattning skulle lända till landets fördel, gagn och nytta. Men detta hindrar ju i alla fall ej den enskilde representanten att uttala en från regeringens åsigt afvikande mening.

Det förvånar mig, att regeringen, som för ungefär aderton månader sedan tillsatte en komité, den s. k. "öfverskottsplaceringskomitén", hvilken man antog skulle utarbета ett förslag, som skulle göra för Riksdagen klart, huru dessa öfverskott i statskassan skulle komma att användas, nu emellertid oberoende af denna komité haft mycket lätt att placera medlen. Det har icke förvånat mig, och som jag tror icke heller många andra inom kammaren, att man här uttalat, att det är högst besynnerligt af regeringen att af Riksdagen för ett enda år begära anslag till belopp af 4,952,000 kr. utöfver föregående statsreglering. Något liknande har åtminstone under hela den tid, jag varit riksdagsman, ej inträffat. Jag ber få fästa såväl kammarens som herrar ledamöters i statsutskottet uppmärksamhet derpå, att kunna vi icke spara under sådana tider, då vi haft så stora inkomster, som under det s. k. nya systemet, så lära vi väl sannerligen ändå mindre kunna göra det sedan. Det torde måhända vara öfverflödigt att här om påminna statsutskottet, emedan vi deri insatt sådana personer, som förut visat sig ega stor förmåga att iakttaga sparsamhetens kraf. Men jag har i alla fall icke kunnat tillbakahålla denna påminnelse. En eller annan del af de inkomster, som nu bilda öfverskottet i statskassan, kan framdeles komma att strykas från budgeten. Då, mine herrar, blir det kanske svårare att komma fram med anspråk på sparsamhet, ty man kan då från statsrådsbanken till svar få höra: nej, de och de utgifterna äro redan af Riksdagen förut beslutade. I vår tid lärer det väl näppeligen gå för sig att fylla hvad i detta afseende skulle brista med uttaxering af direkt bevilling, ty man skulle genom ett dylikt beslut få mycket annat svårt att handskas och dragas med.

Man nämnde här för ett par år sedan i en debatt i tullfrågan, att

man icke betalade sina skulder med stora ord. Ja, det är en sanning! Men jag ber att få påpeka, att om regeringen icke skulle iakttaga den försigtighet att bättre än nu spara på de medel, som ställas till dess disposition, så är jag rädd för att slutet blefve, att låntagaren finge betala blott med stora ord.

I afseende å statsrevisorernas hemställan rörande skärpta vilkor för norra stambanans framdragande behöfver jag i detta fall icke yttra mig vidare än att instämma i herr Olof Jonssons i Hof anförande, tilläggande härtill, att om än de norrländska banorna ej kunna gifva den rentabilitet som de sydländska, fästes likväl Riksdagens uppmärksamhet derpå, att vid anläggande af de norrländska banorna dessa icke blifva utlagda såsom kommersiella banor, utan som strategiska. Derför att Riksdagen alltså beslutat anläggande af militära järnvägar, vill regeringen nu föreskrifva skärpta vilkor för denna banas byggande. Detta tillvägagående synes mig icke vara fullt honett.

Det hördes nästan på statsministern, som om han ansåg, att de ökade inkomsterna i statskassan voro af tillfällig natur. Ja, jag ber att få säga honom i detta fall, att det är mycket tvifvelaktigt huruvida vi under en kommande tid kunna påräkna sådana inkomster, som vi haft under denna sista treårsperiod, och det är långt ifrån gifvet, att dessa komma att fortfara i all evighet. Jag ber slutligen än en gång få lägga statsutskottets ledamöter på hjertat att nu som förut söka spara så mycket som möjligt, emedan den tid snart kan komma, då vi få svårt att spara.

Herr Danielson: Jag antager, att herrarne i allmänhet anse det vara temligen öfverflödigt för en ledamot af statsutskottet att vid en remiss af den föreliggande kongl. propositionen begära ordet. Men här har förekommit åtskilligt, som jag tycker varit litet mera än jag väntat. Hvad en del af de föregående talarne yttrat förefaller mig syfta derpå, att de nu befintliga öfverskotten i statskassan skulle utslutande härröra från de nyligen införda tullarne. I den kongl. propositionen föreligger intet, som berör tullarne och således kan gifva stöd för de uttalanden derom, som här skett, och det torde väl vara ganska vanskligt att så räkna ut på hvad sätt statskassan fått detta öfverskott. Den värde talaren på norrlandsbänken räknade, att detta skulle härfläta från de ökade spanmålstullarne. Vi från de södra delarne af landet skulle kunna räkna ut samma sak på ett annat sätt och säga, att, om vi icke haft så stora grundskatter och bidrag till försvaret, hade det icke heller funnits något öfverskott i statskassan. Vi hafva i detta fall ingenting annat att taga såsom rättsgrund än de beslut, på hvilka de särskilda inkomsterna tillkommit, och jag kan derför icke underlåta att inlägga en gensaga mot det räknasätt, som en del talare i detta fall användt. Det öfverskott, som nu förefinnes, är väl en produkt af det hela rörande rikets inkomster.

Hvad beträffar den uppmaning, som dessa talare rigtat till statsutskottet, nemligen att spara, så tror jag verkligen att vi alla önska detta. Och jag kan icke dölja, att jag, då jag fick kännedom om inne-

*Remiss af
statsverks-
proposi-
tionen.*
(Forts.)

*Remiss af
statsverks-
proposi-
tionen.*
(Forts.)

hållet af den kongl. propositionen, fann åtskilligt deri förekomma, som jag svärligen kan vara med om. Jag anser sålunda det endast med varsamhet bör fattas beslut om ökade stadigvarande utgifter, så att, om man ett annat år får knappare inkomster, man icke genast då måtte behöfva pålägga ökad beskattning. På samma gång svenska nationen med glädje sett och erfarit, att statsinkomsterna blifvit rikliga och tillräckliga, på samma gång tror jag hela nationen skulle med bekymmer emotse, om man så ökade de ordinarie statsutgifterna till ändamål, som icke äro alldeles nödvändiga, i synnerhet då det gäller mera betydliga belopp. Jag kan icke heller dölja för mig att, om allt som är begärdt skulle bifallas, sådant skulle kanske verka till men för framtiden. Man ser, att det är i fråga att öka de militära elementen, som derigenom skulle komma att betydligt tillväxa, samt att en del af vår tjenstemannacorps skulle få betydande löneförbättring. Det är en erfarenhet, att i samma mån sådana siffror fastslås af Riksdagen, i samma mån komma lätteligen de delar af samhället, som sådana anslag afse, att växa till i styrka, hvaremot å andra sidan det borgerliga elementet i samhället aftager. Detta är, tror jag, en framtidstanke, för hvilken man kan hysa betänkligheter; ty jag föreställer mig, att om man försvagar det borgerliga elementet i samhället, så kan ett sådant förhållande icke blifva till gagn i framtiden.

Jag skulle äfven med glädje hafva sett, om man undvikit den föreslagna upplåningen till fortsättning af den norrländska stambanan. Man vill väl icke förneka — äfven om herrarne från Norrland här fått höra ett och annat ord, som förefallit dem mindre behagligt — man vill väl icke förneka, att så snart vi utan ökad skuldsättning kunna befrämja Norrlands intressen, det också alltid varit vår mening att göra det. Men hvad jag för min del deremot bestämdt motsätter mig, det är att genom upplåning och skuldsättning bygga dessa jernvägar, som ju icke kunna lemna tillräcklig afkastning. När sådant emellertid nu kan ske utan att upptaga nya lån, så kan jag vara med om att se Norrlands intressen till godo.

Det är detta jag i korthet ville svara på de antydningar, som nu framkommit och som skulle syfta på tullarne och innebära en farhåga för att vi, som bidragit till införandet af dessa tullar, icke skulle tillbörligen beaktat det allmännas bästa.

Herr Folke Andersson: Herr talman, mine herrar! Den förda diskussionen här i dag påminner mycket om herr talmannens yttrande inför Hans Maj:ts Konungen på rikssalen, då Riksdagen öppnades. Han yttrade, om jag minnes rätt, att det torde blifva lika svårt att rätt placera ett öfverskott som att fylla en statsbrist, och jag tror att dessa ord komma att besannas, att det sålunda icke blir någon lätt sak att afgöra, huru det nu befintliga öfverkottet skall placeras.

Jag måste för min del bekänna, att jag, då jag i år emottog och läste Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående statsverkets tillstånd och behof, gjorde detta med blandade känslor. Af densamma se vi, att statsinkomsterna hafva flödat rikligare än kanske

något föregående år, men å andra sidan se vi också, att anslagsfördringarne i år blifvit större än förut. Går man igenom hufvudtitlarne, så finner man att en större eller mindre ökning tillkommit på dem allesammans, med undantag af två, ökningar, som uppgå till den enorma summan af nära fem millioner kronor. Detta, att man nu vid ett sådant tillfälle, då vi hafva en rikligare inkomst, vill höja statsbudgeten så oerhördt som fem millioner på ett år, kan icke annat än hos den sanne fosterlandsvännen väcka farhågor för framtiden. Ty herr statsministern har sjelf till statsrådsprotokollet mer än en gång yttrat, att öfverskottet är af tillfällig natur, och jag tror, lika med honom, att så är förhållandet. Att då, när det erkännes, att inkomsterna eller öfverskottet är af tillfällig natur, på samma gång höja statsbudgeten så enormt, tycker jag icke är konsekvent, utan jag tror, att i detta afseende fordras varsamhet. Vore det icke klokare att — såsom den enskilde hushållaren får göra, då han har något öfverskott — göra afbetalning på sin skuld än att i stället skaffa sig större utgifter och behof, som för framtiden komma att trycka oss? Jag tycker det borde vara oss angeläget att i denna sak handla försigtigt. Äfven i år, oakadt vi hafva öfverflöd, föreslås det att man skall låna öfver 2,000,000 kr. Men skall man låna, då man har öfverflöd, och låna, då man har brist, så frågar jag: när skall man då betala? Jag tycker för min del, att det skulle vara klokare att tänka på att betala något på sin skuld. Ser man på landets skatteförmåga, hvilken väl måste tagas med i räkningen, då regeringen sjelf anser, att öfverskottet är tillfälligt, så torde denna förmåga kanske icke växa i samma mån, som vi höja våra statsutgifter. Jag medger visserligen, att vissa näringar och industrier inom landet på senare tider nått ett uppsving, och ifrån denna synpunkt kan antagandet om ökad skatteförmåga möjligtvis hafva något berättigande. Men med landtbruket förhåller det sig icke så. Väl har på flere orter inom landet blifvit medelmåttig skörd; andra deremot ha fått, om icke missväxt, dock långt under medelmåttan, och huruvida desses skatteförmåga har ökats, det lemnar jag åt herrarne att bedöma.

Jag har trott, att vi såsom svenska folkets representanter böra gå varsamt till väga, då det är fråga om att öka statsutgifterna, och jag kan därför icke annat än instämma med föregående talare uti den anhållan att statsutskottet, som har förmån och pligt att pröfva Kongl. Maj:ts förslag, må göra alla de besparingar, som kunna vara förenliga med en klok statshushållning.

Herr Nilsson i Skärhus förklarade sig instämma i detta yttrande.

Herr Petersson i Runtorp: Jag har icke begärt ordet för att yttra mig vare sig om jernvägar eller tullar, och jag skulle icke yttrat mig alls, om här icke förelegat två frågor, som äro mycket lätt vidrörda. De hafva mycket små dimensioner för närvarande, äfven i den kongl. propositionen, men de äro likväl icke de minst viktiga, såväl ifrån befolkningens synpunkt som ifrån regeringens. Det är, från regeringens sida, frågan om utsträckt värnpligt, och den andra frågan

*Remiss af
statsverks-
proposi-
tionen.*
(Forts.)

gäller afskrifning af grundskatter och indelningsverk eller med andra ord en jennare skattefördelning. Dessa begge frågor äro onekligen de mest brännande inom vårt land, och jag tror icke att det skulle vara alldeles förspild möda att nu yttra sig något mera om dem, på det vi ju förr desto hellre måtte kunna nå en lycklig lösning af desamma.

Jag vill icke alls förtänka regeringen och särskildt de statsråd, som förestå landt- och sjöförvarsdepartementen, att de söka framhålla nödvändigheten af att stärka försvaret. Det finner jag tvärtom vara mycket riktigt och på sin plats. Men hvad jag icke kan gilla, det är det sätt, hvarpå man vill lösa denna fråga, och jag tror icke heller att den någonsin kan komma att lösas på detta sätt, åtminstone icke på en mycket lång framtid, nemligen så att man *sammanbinder* de begge frågorna, så att man icke vill medgifva någon afskrifning utan att på samma gång ovilkorligen öka värnpligten. Jag kan mycket väl förstå, att från regeringens sida detta kan anses vara ett stärkande af försvaret, och att man misstänker, att det icke blir så lätt att genomdrifva saken utan med hjälp af det tryck, som grundskatter och indelningsverk innebära. Men jag må säga, att jag tror icke att detta är rätta sättet. Om man tänker på hvad sammanhang de begge frågorna egentligen hafva, så får man medge, att de både kunna och böra lösas hvar för sig. Jag kan icke underlåta att yttra, att jag tror, att det icke är på sin plats att man skall fordra ett sådant vederlag, då de begge frågorna icke stå i sådant sammanhang som man förmenat. Regeringen har icke genom en afskrifning förminskat något af försvarsverket. Och hela afskrifningsfrågan är icke något annat än en penningefråga.

Man kan för öfrigt fråga: är det rätt och billigt, att de bördor, som 1885 års lag ålägger befolkningen i allmänhet, skola falla lika tryckande på rust- och rotehallarne, som förut genom högtidliga kontrakt tillförsäkrats befrielse från all utskrifning af hvad namn det vara må, för sig, barn och tjänstefolk, som till gårdarnes kultur fordras; dessa rust- och rotehallarnes rättigheter låtsar nu staten sig icke veta om, men utkräfvver fortfarande 70 % af rustningsbesväret jemte andra skatter, som äro hårdt betungande? Och är det icke å andra sidan obilligt att fordra, att på grund af den befrielse eller lindring, som man vill gifva dem och de på grund af kontrakten hafva rätt att fordra utan vederlag, hela folket skall åtaga sig nya försvarsbördor? Men nu säger man likväl: ni skola få en afskrifning, om vi få en utsträckning af värnpligten. För min tanke ställer sig saken så, att den tillökning i försvarsverket, som skedde genom 1885 års lag, icke är grundad på de gamla knektekontrakten, utan är en sak i och för sig. Och om man då ändtligen velat göra ett byte mellan de begge frågorna, så borde man väl åtminstone ej föreslagit en större värnpligt för rust- och rotehallare än 30 procent af skyldigheten. Då hade det varit något att nu byta med.

Jag tror sålunda, att om man skall lösa dessa begge frågor, så böra de skiljas åt. Här har sagts af flere talare, att man i första rummet bör betala sina skulder. Nåväl, svenska staten har en skuld

till jordbrukarne, en, om jag så må säga, hedersskuld, nemligen de återstående 70 procenten af grundskatter och indelningsverk; och när det nu fins tillgångar, så vet jag icke hvarför man icke skall betala den. Att komma med ett sådant "knussel", som 10 procent anser jag icke vara rätt. Och jag vill påminna herrarne, så väl inom regeringen som i kammaren, att då det varit fråga om afskrifningen det blifvit sagdt, att det endast varit bristande tillgång på penningar, som gjort att den icke skett förut. Men huru infrias nu detta löftet?

Jag vill äfven säga, att det synes mig icke vara vackert af regeringen, att då den — och detta möjligtvis med rätta — ställer nya kraf på försvarets stärkande, den kryper bakom ryggen på rust- och rotehållarne, för att derigenom möta det motstånd, som onekligen finnes inom landet mot försvarets ökande. Nej, låt hvar sak vara för sig och gif våra fattiga rust- och rotehållare hvad dem tillkommer och som de nu bedt om snart sagdt från början af detta århundrade. Man kan ha mycket olika åsichter om stärkandet af vårt försvar. Jag för min del tror icke att det stärkes endast genom gevär eller kanoner, utan att det här vid lag är af ofantligt mycket större vigt att man uppfostrar befolkningen, så att den kan uppehålla sig inom sitt eget land, och när man nu vet att jordbrukarne äro en så väsentlig del af svenska folket, så bör man behandla dem på ett sådant sätt, att de icke må behöfva emigrera och söka sitt bröd i främmande land.

Häruti instämde herrar *Wieslander*, *Petersson* i Dänningelanda och *Björck*.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, blef den kongl. propositionen jemte de i anledning af densamma nu afgifna yttranden, remitterad till statsutskottet.

§ 4.

Föredrogs och lades till handlingarna den till kammaren inkomna berättelse om hvad i rikets styrelse sedan sista riksdagssammanträde sig tilldragit.

§ 5.

Vid föredragning härnäst af Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående förändrad lydelse i vissa delar af värnpligtslagen, anförde

Herr Sven Nilsson: Äfven jag kunde hafva haft anledning att yttra mig öfver Kongl. Maj:ts proposition angående statsverkets tillstånd och behof, men då jag fått plats i statsutskottet, har jag ansett mig icke böra göra det, emedan jag i utskottet naturligtvis får tillfälle att taga i öfvervägande så väl den kongl. propositionen som hvad här i kammaren derom yttrats; men deremot har jag icke kun-

*Remiss af
statsverks-
proposi-
tionen.*
(Forts.)

nat återhålla mig från att yttra några ord med anledning af den *nu* föredragna kongl. propositionen. De fleste här i kammaren minnas säkerligen, att jag, då det första steget på de partiella reformernas bana i afseende på vårt försvar och skatteväsende togs på initiativ af Kongl. Maj:t, bekämpade förslaget allt hvad jag kunde, emedan jag befarade dels att den stora reformen af försvarsväsendet derigenom skulle undanskjutas på allt för lång och obestämd tid och dels att man genom att taga detta steg skulle befästa indelningsverket mer än förut, och jag har ty värr blifvit allt för sannspådd. Regeringen har funnit sig nu böra fortsätta på de partiella reformernas väg; jag har åtminstone icke hört någon uppgift om, att regeringen skulle hafva för afsigt att på en gång söka ordna vårt försvar. Visserligen har jag i tidningarne sett en uppgift om, att värnpligtens och indelningsverkets vänner vore redo till en försoning, men jag vet icke, om denna uppgift är riktig eller om regeringen gillar deras planer, men äfven om så vore fallet, så är det väl uppenbart, att man dermed ämnar att befästa indelningsverket, om ej för alltid så åtminstone för en mycket lång och oviss framtid. Och då jag icke kan vara med härom, hade jag hellre sett, att regeringen hade i sin helhet tagit i öfvervägande den stora frågan om ordnandet af landets försvar på en gång.

Nu förekommer deremot i det föreliggande förslaget en sammankoppling af grundskattefrågan och den allmänna värnpligten utan någon förändring i indelningsverket. Jag har sjelf varit med om, på sin tid, att sammanbinda försvars- och grundskattefrågorna med hvarandra, under förutsättning att de samtidigt blefve lösta, och det är således icke något klander mot regeringen, som jag afser om regeringen fortfarande vidhåller denna uppfattning, när hela reformen förelägges till afgörande, men jag hade trott, att man skulle kunna taga ett så obetydligt steg i fråga om lindring i rustnings- och roteringsbesväret och grundskatternas afskrifning, som af de flesta ledamöterna i Andra Kammaren påyrkats vid förliden riksdag, utan att dermed förbinda ökning af värnpligten, ty, sedan detta steg tagits, föreligga rikliga tillfällen ändå att få värnpligten ökad med det antal dagar, som kan vara behöfligt, i fall Riksdagen anser sådant nödigt.

Det nu föreliggande förslaget anser jag vara både orättvist, obilligt och oklokt. Det är obilligt i afseende derpå, att arbetsklassen icke får någon fördel af grundskatternas afskrifning eller indelningsverkets lindrande. Vi hafva visserligen i dag fått den upplysningen af hans excellens statsministern, att regeringen vore betänkt på att gifva arbetaren ersättning på annat håll, och om ett förslag i den riktningen befinnes vara acceptabelt och tillfredsställande för arbetaren, så har jag intet deremot. Men detta förslag föreligger icke nu, man lemnas i okunnighet om hvad det innebär; bäst därför förbehålla sig rätt att pröfva, innan man gifver ett löfte, helst som arbetarne sjelfve betvilfa något gagn af det bebådade förslaget.

Det nu föreliggande förslaget är äfven orättvist i annat hänseende, nemligen mot dem som hafva att bära indelningsverkets tunga, om man betänker, huru liten verkan de åtgärder haft, som hittills vidtagits för afhjelpande af denna tunga. Kammaren vet, att för flera år sedan

grundskatten fixerades till visst belopp, och att till och med en del deraf då efterskänktes. Det är nu gifvet, att de, hvilka fått 30 procent af sina grundskatter afskrifna och skatten fixerad, fått en verklig eftergift i skatt. Så skulle äfven blifva förhållandet med det belopp af ytterligare 10 procent, som nu erbjudes. Men om nu förslaget om beväringsofningarnas ökande med 6 dagar antoges, kan man väl då säga, att det erbjudna vederlaget: lindring af indelningsverkets kostnad, är till någon nytta för dem, som bära denna tunga? Det förhåller sig icke så. Ty det är en sanning, och jag yttrade äfven detta vid 1885 års riksdag, att sedan 30 procent lindring i indelningsbördan väl erhållits, skall det visa sig att denna börda icke blifvit minskad. Under den sista tiden har man också redan fått erfara, att dessa beviljade 30 procent småningom försvunnit, och på samma sätt kommer det nog att gå med de 10 procent, hvilka regeringen bjuder oss nu. Jag vill nemligen erinra kammaren derom, att rekryternas öfningstid vid den indelta armén ökat, ehuru i mindre grad, vid vissa regementen, men meningen är väl den, att öka denna öfningstid öfverallt. Så komma fälttjenstöfningarna, hvilka likaledes äro en tunga för rust- och rotehallare. Jag var sjelf vid förra årets fälttjenstöfningar i tillfälle att lägga märke till de ansträngningar, som så väl manskapet som hästarne hade att utstå, samt att dessa senare voro i ett mycket sämre skick, när de kommo hem till rusthållaren, än när de anlände till öfningarna. Det har äfven blifvit ifrågasatt att tjenstetiden för manskapet skulle inskränkas, allt åtgärder som naturligtvis äro fördelaktiga för försvaret, men deremot öka legan och lönen för soldaten, hvarigenom kostnaderna för rust- och rotehallarne blifva större. Kammaren finner häraf, att, så länge kostnaden för indelningsverket icke är fixerad, den lindring, regeringen bjuder dem, som bära indelningsverket, är af noll och intet värde.

Jag har trott, att om man vill fortgå på denna inslagna bana, bör man vara angelägen om att göra rättvisa mellan dem, som bära dessa skatter, nemligen indelningsverket och grundskatterna. Man kan visserligen säga, att 10 procent lindring i rustnings- och roteringsbördan är en sådan, och man föreställer sig också, att den kan vara till någon hjälp, men denna hjälp är dock obetydlig mot den tunga, som samtidigt dermed lägges på de skattdragande dels genom ökade kostnader för manskap och hästar och dels ökade öfningar för beväringen. Jag har föreställt mig, att regeringen också bort taga i betraktande, att om man fortgår på den banan, att förbättra försvaret, man också bör se till, att tungan icke blifver öfver höfvan för indelningsverket, äfven om försvaret derigenom kunde blifva bättre. Det föreliggande förslaget är framställt i landets intresse för stärkande af dess försvar, men är det väl billigt, att rust- och rotehallare ensamme därför skola bära den ökade bördan? Jag tror det icke.

Det föreliggande förslaget är äfven oklokt därför, att det undanskjuter ordnandet af försvaret och skattereformen i sin helhet till en oviss och aflägsen framtid.

Nu har Kongl. Maj:t också afvikit från den ställning, regeringen intog vid 1885 års riksdag, då man för 30 procent afskrifning å

*Remiss af
statsverks-
proposi-
tionen.
(Ports.)*

Remiss af
statsverks-
proposi-
tionen.
(Forts.)

grundskatter och lindring i roterings- och rustningsbesväret nöjde sig med en ökning i öfningstiden för beväringen med 12 dagar, ty nu vill man såsom vederlag för 10 procent afskrifning och lindring öka tiden med 6 dagar. Med en enkel uträkning kan man deraf se, att anspråken ökats, ty om samma princip följdes nu som då, skulle Kongl. Maj:t icke kommit fram med ett förslag, som utsträckte öfningstiden utöfver 4 dagar. Om regeringen fortsätter på samma väg och understöddes af Riksdagen deri, kan man ju lätt räkna ut, till hvilken tid beväringsofningarna komma att utsträckas, oafsedt att rust- och rotehållare ändå få bära samma bördor af indelningsverket som från början.

Vid 1885 års riksdag, då man, såsom jag nyss nämnde, tog första steget på de partiella reformernas väg i afseende på försvaret och skatteafskrifningarna, och Riksdagen möttes af den då framlagda kongl. propositionen, fans samma stämning mot *det* förslaget, som allmänt redan nu uttalas mot det förevarande kongl. förslaget. Men det visade sig då under riksdagens lopp, att *det* förslaget i alla fall — med någon modifikation — af Riksdagen genomfördes, och då vi veta att det parti, som på den tiden var vid magten, och borde varit emot förslaget då, nu ligger söndradt och slaget, kan man icke utan skäl hysa farhågor, att äfven detta förslag skall vinna Riksdagens bifall. Derför har jag redan nu velat tillkännagifva min ställning till frågan; och jag hoppas att lagutskottet skall öfverväga de skäl, som föreligga för att icke antaga det kongl. förslaget till utsträckning af värnpligten.

Chefen för kongl. landtförvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Palmstierna: Herr talman, mine herrar! Jag vill nu icke gå in i något resonnement om principer, utan är det i anledning af några detaljer i den siste talarens anförande som jag ber få lemna några upplysningar. Det rör egentligen den uppfattningen, att ökandet af rekryternas öfningstid skulle blifva till tunga för rust- och rotehållarne. Hvad då beträffar dessa öfningar vid infanteriet — och det vore meningen att äfven i år börja på samma sätt med kavalleriet — så är det egentligen icke någon *ökning*, utan mera en *koncentrering* som har skett, hufvudsakligen på första året och äfven i vissa hänseenden något på det andra. Detta hade man tänkt sig skulle icke blott erbjuda militära fördelar, derigenom att rekryterna genom att ligga längre tid i tjänstgöring skulle hinna längre, utan man hade äfven tänkt att det skulle bli en lättnad för såväl rust- och rotehållarne som för rekryterna, derför att den tiden, då de nyss antagits, innan de fått mottaga sina torp och innan de gift sig, de naturligtvis ha lättast att vara borta. Äro de då ogifta karlar och födda och klädda af kronan, ligga de naturligtvis mycket hellre borta 4, 5 eller 6 månader i följd på en gång för att sedan våra fria från dylika rekrytöfningar än att göra tjänst ett par månader årligen under 3 eller 4 år. Jag tror icke man kan säga, att detta ökar tungan för rust- och rotehållarne. Meningen har tvärt om varit att, på samma

gång man haft de militära intressena för ögonen, bereda lättnad så väl för soldaten som för rust- och rotehållaren.

Sedermera nämnde samme talare, att proportionen fordrade att man nu skulle öka öfningarna icke med 6 dagar utan med 4. Jag tror att man der vid lag skulle kunna säga ungefär detsamma som lagutskottet 1885, då det tillstyrkte de 12 dagarne, nemligen att, vid behandling af så viktiga frågor som landets försvar, man icke bör taga hänsyn till aritmetiska medier, utan måste se på det stora ändamålet och vigten för det hela. Hvad de föreslagna 6 dagarne beträffar, så är det verkligen icke mycket, när det gäller ett stärkande af landets försvarsförmåga, att öka med icke fullt en vecka. Går man till förhållandena i utlandet, finner man, att då det der är fråga om sådana saker, är det icke tal om dagar utan om månader, allra minst om veckor. Ser man på förhållandena i åtskilliga större länder, såsom Österrike, Frankrike, Tyskland med flera, så ha de för reserven en 10, 12 ända till 18 veckors öfning, och detta som sagdt för *reserven*, som icke är meningen att kasta ut mot fienden genast utan först sedan den efter krigets utbrott såsom depöter i fästningar o. s. v. blifvit ytterligare öfvad. Och här är fråga om att vi möjligen skulle komma upp till 7 veckor. För hvad? Icke för reserven, utan för det som till största delen skall bilda de liniebataljoner vi första dagen skola kasta ut mot fienden. Jag tror då icke det är för mycket tilltaget.

*Remiss af
statsverks-
proposi-
tionen.
(Forts.)*

Härmed var öfverläggningen slutad; och blef den ifrågavarande kongl. propositionen, jemte de i anledning af densamma nu afgifna yttranden, hänvisad till behandling af lagutskottet.

§ 6.

Vidare föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts propositioner:

angående ändrad lydelse af 1, 6 och 9 §§ i lagen om lindring i rustnings- och roteringsbesvären den 5 juni 1885;

angående nedsättning i de på viss jord hvilande grundskatter m. m.;

angående afstående till Umeå stad af ett område utaf länsresidenstomten och den s. k. Döbelns park i nämnde stad; samt

angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar.

§ 7.

Föredrogos och lades till handlingarna Kongl. Maj:ts skrifvelse till Riksdagen, med tillkännagifvande, att Kongl. Maj:t förordnat statsrådet m. m. friherre Albert Lars Evert Åkerhielm att under innevarande riksdag utöfva den befattning med riksdagsärenden, som enligt § 46 af riksdagsordningen tillkommer en ledamot af statsrådet; och

skulle underrättelse om denna skrifvelses innehåll meddelas vederbörande utskott samt de ledamöter, som hafva inseende öfver Riksdagens kansli.

§ 8.

Härefter föredrogos, hvar efter annan, de på kammarens bord hvilande motioner; och hänvisades:

herr *O. W. Redelius'* motion, n:o 1, till lagutskottet;

herr *L. F. Odells* motion, n:o 2, till bankoutskottet;

I fråga om herr *H. Anderssons* i Nöbbelöf härefter föredragna motion, n:o 3, om afskrifning med 20 procent af grundskatterna och motsvarande lindring i rustnings- och roteringsbesvärerna, anförde

Herr Sven Nilsson: Då jag finner denna motion vara alldeles öfverensstämmande med den, som af flertalet af denna kammares ledamöter väcktes förliden riksdag, skall jag för min del be att få instämma i densamma.

I detta yttrande instämde herrar *Truedson, Larsson* i Berga, *Andersson* i Hasselbol, *Olson* i Stensdalen, *Andersson* i Upsal, *Olsson* i Kyrkebol, *Persson* i Mörarp, *Jansson* i Krakerud, *Pehrsson* i Önnerud, *Petersson* i Brystorp, *Nilsson* i Skärhus, *Ollas A. Ericksson, Hansson* i Solberga, *Bromée, Halvar Eriksson, Jonsson* i Hof, *Johnsson* i Thorsberg, *Hanson* i Berga, *Olsson* i Ornakärr, *Carlsson* i Nysäter, *Nydahl, Jonsson* i Myre, *Lundström* och *Hörnfeldt*.

Härefter remitterades motionen till statsutskottet.

Vidare hänvisades:

herr vice talmannen *L. O. Larssons* motioner, n:o 4 till lagutskottet och n:o 5 till tillfälligt utskott;

herr friherre *C. C:son Bondes* motion, n:o 6, till lagutskottet;

herr *Chr. A. Ekeborghs* motion, n:o 7, till statsutskottet;

herr *O. Anderssons* i Hasselbol motioner, n:o 8 till bevillningsutskottet och n:o 9 till lagutskottet;

herr *O. Olsons* i Stensdalen motion, n:o 10, till tillfälligt utskott;

herr *C. I. Wählins* motion, n:o 11, till statsutskottet;

herr *S. M. Olssons* motion, n:o 12, till bevillningsutskottet;

herr *H. L. Rydins* motion, n:o 13, till statsutskottet;

herr *C. G. Andersons* i Skeenda motion, n:o 14, till bevillningsutskottet;

herr *J. Sjöbergs* motioner, n:is 15 och 16, till tillfälligt utskott;

herr *J. Bengtssons* i Gullåkra motioner, n:o 17 till tillfälligt utskott och n:o 18 till lagutskottet;

herr *Ollas A. Ericssons* motioner, n:o 19 till konstitutionsutskottet och n:o 20 till lagutskottet;

herr *P. Waldenströms* motion, n:o 21, till konstitutionsutskottet;

herr *C. G. Bäckgrens* motioner, n:o 22 till lagutskottet och n:o 23 till tillfälligt utskott;

herr *O. A. Brodins* motioner, n:is 24 och 25, till bevillningsutskottet;

herr *J. P. Janssons* i Saxhyttan motion, n:o 26, till lagutskottet;

herr *J. P. Dahlbergs* motion, n:o 27, till bevillningsutskottet;

herr *O. Larssons* i Mörtlösa motion, n:o 28, till bankoutskottet;

herr *J. Erikssons* i Norrby m. fl:s motion, n:o 29, till bankoutskottet;

herr *J. Erikssons* i Norrby motion, n:o 30, till bevillningsutskottet;

herr *C. T. Linds* motion, n:o 31, till statsutskottet;

herr *G. W. Lyths* motion, n:o 32, till tillfälligt utskott;

herr *L. Pålssons* motioner, n:o 33 till statsutskottet och n:o 34 till tillfälligt utskott;

herr *L. F. Odells* motioner, n:o 35 till bevillningsutskottet och n:o 36 till tillfälligt utskott;

herr *C. J. Bladhs* motion, n:o 37, till tillfälligt utskott;

herr *P. Svenssons* i Brämhult motion, n:o 38, till bankoutskottet;

herr *B. Bengtssons* i Boberg motion, n:o 39, till lagutskottet;

herr *J. Peterssons* i Boestad motioner, n:o 40 till lagutskottet och n:o 41 till tillfälligt utskott;

herr *J. A. Lundströms* motion, n:o 42, till statsutskottet;

herr *Halvar Erikssons* motion, n:o 43, till bevillningsutskottet;

herr *J. Anderssons* i Baggböle motion, n:o 44, till bankoutskottet;

herr *J. Eliassons* motion, n:o 45, till statsutskottet;

herr *K. A. Kihlbergs* motion, n:o 46, till statsutskottet;

herr *G. Eriksons* i Myckelgård motion, n:o 47, till statsutskottet;

herr *A. G. Olssons* i Frösvi motion, n:o 48, till bevillningsutskottet;

herr *J. A. Johanssons* i Strömsberg motion, n:o 49, till statsutskottet;

herr *H. Amnéus'* motion, n:o 50, till bevillningsutskottet;

herr *J. Anderssons* i Örstorp motioner, n:o 51 till tillfälligt utskott och n:o 52 till lagutskottet;

herr *A. Svensons* i Bossgården motion, n:o 53, till tillfälligt utskott;

herr *N. Peterssons* i Runtorp motion, n:o 54, till konstitutionsutskottet;

herr *E. P. Jonssons* i Myré motion, n:o 55, till bankoutskottet;

herr *P. Erssons* i Vestlandaholm motion, n:o 56, till lagutskottet;

herr *J. Johnssons* i Thorsberg motion, n:o 57, till lagutskottet;

herr *O. W. Redelius'* motion, n:o 58, till tillfälligt utskott;

herr *S. J. Kardells* m. fl:s motion, n:o 59, till tillfälligt utskott;

herr *O. Ericksons* i Bjersby motion, n:o 60, till lagutskottet;

herr *L. Perssons* i Heljebol motion, n:o 61, till tillfälligt utskott;

herr *Z. Larssons* i Upsala motion, n:o 62, till tillfälligt utskott;

herr *G. Janssons* i Krakerud motion, n:o 63, till tillfälligt utskott;

herr *J. Smedbergs* motion, n:o 64, till bankoutskottet;

herr *N. Åkessons* motioner, n:o 65 till bevillningsutskottet och n:o 66 till lagutskottet;

herr *J. Bromées* motion, n:o 67, till lagutskottet;

herr *M. Dahns* motion, n:o 68, till bankoutskottet;

herr *G. Bergs* motion, n:o 69, till tillfälligt utskott;

herr *C. G. Bruses* motion, n:o 70, till konstitutionsutskottet;

herr *C. G. A. Bergendahls* motion, n:o 71, till statsutskottet; samt

herr *A. Sundströms* motion, n:o 72, till lagutskottet.

§ 9.

Hänvisades till bankoutskottet Riksdagens år 1889 församlade revisorers berättelse angående riksbanken.

Till statsutskottet hänvisades samme revisorers berättelse om granskningen af riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning.

§ 10.

Efter föredragning vidare af justitieombudsmannens vid inneva-

rande riksdag afgifna embetsberättelse, remitterades samma berättelse till lagutskottet.

§ 11.

Föredrogs och godkändes Riksdagens kanslideputerades memorial n:o 1, angående antagande af tjenstemän i Riksdagens kansli.

§ 12.

Följande nya motioner afgåfvos af:

herr *A. W. Nilson* i Lidköping, n:o 73, om skrifvelse till Kongl. Maj:t, med anhållan om utarbetande af förslag till ändring af 17 kap. 4 § handelsbalken;

herrar *A. W. Nilson* i Lidköping och *C. Persson* i Stallerhult, n:o 74, om anvisande af ett förslagsanslag å 20,000 kronor, att användas såsom bidrag till aflönande af vikarie för ordinarie folkskollärare eller lärarinna under sjukdom;

herr *J. Bratt*:

n:o 75, angående beviljande för år 1891 af ett anslag å 200,000 kronor till fortsättande af Karlsborgs fästningsbyggnad; och

n:o 76, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om utarbetande af förslag till förändrade bestämmelser för indelta arméns rekrytering och aflöning;

herr *L. G. von Heijne Lillienberg*, n:o 77, om upphäfvande af tullen å kaffe;

herr *N. Nilsson* i Skärhus, n:o 78, om beviljande åt arrendatorerna af statens domäner af anstånd med erläggande af halfva arrendeafgiften för innevarande år;

herr *E. Svensson* från Karlskrona:

n:o 79, angående skrifvelse till Kongl. Maj:t om utarbetande af förslag till tillägg uti 25 § af gällande folkskolestadga m. m.; och

n:o 80, angående skrifvelse till Kongl. Maj:t om ändring i förordningen angående försäljning af vin och maltdrycker m. m. den 24 oktober 1885;

herr *E. Westin*, n:o 81, om ändring af §§ 6 och 13 riksdagsordningen;

herr *A. G. Olsson* i Frösvi:

n:o 82, om befrielse i vissa fall för arrendatorer af kronans domäner att erlägga stämpelafgift; och

n:o 83, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om föreskrifter för kronofogdar och länsmän att i vissa fall skriftligen underätta kommunalstämmas ordförande om allmänna sammanträden;

herr *A. Olsson* i Ornakärr:

n:o 84, om sådan ändring i gällande kommunal- och folkskolelagstiftning, att, der kyrkoförsamling består af flere kommuner, hvarje kommun må ega rätt att förvalta sitt skolväsen och inom sig utse skolråd; och

n:o 85, om ändring i § 14 af förordningen angående eldfarliga oljor m. m. den 26 november 1875;

herr *S. F. Norén*, n:o 86, om tillägg till 20 kap. 1 § ärfdebalken.

herr *G. Sundberg* i Vexjö, n:o 87, om ändring i 17 kap. 12 § handelsbalken;

herr *O. Ch. Ahlström*, n:o 88, om upphäfvande af 8 kap. 2 § 5 mom. rättegångsbalken m. m.;

herr *M. Zachrisson*, n:o 89, om inrättande af ett riksbankens afdelningskontor i Venersborg;

herr *P. A. H. Stjernspetz*, n:o 90, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om framläggande af förslag till vissa ändringar i gällande grufvestadga;

herr friherre *C. C:son Bonde*:

n:o 91, om ändrad lydelse af §§ 6 och 13 riksdagsordningen; och

n:o 92, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till ordnandet af underhållet af allmänna vägar;

herr *P. Stockman*, n:o 93, om upphäfvande af frälseräntegares rätt att tillösa sig skattejord;

herr *K. E. Holmgren*, n:o 94, om ändrad lydelse af §§ 6 och 13 riksdagsordningen;

herr *F. G. Sandwall*, n:o 95, om beviljande af en pension af 300 kronor åt rektor Welins dotter, Anna Welin;

herr *E. W. Wretlind*, n:o 96, om beviljande af ett extra anslag å 25,000 kronor för nykterhetens befrämjande;

herr *J. Rundbäck*, n:o 97, om beviljande af en gratifikation af 600 kronor åt f. d. kanslisten hos Andra Kammaren *C. W. Malm*;

herr *P. E. Petersson* i Brystorp, n:o 98, om beviljande af statsbidrag till nedsättning med 20 procent i skattefrälseräntorna;

herr *H. Andersson* i Nöbbelöf, n:o 99, om ändrad lydelse af §§ 6 och 13 riksdagsordningen; samt

herr *E. G. Fredholm*, n:o 100, om ändring i § 32 mom. 2 af gällande reglemente för riksbanken.

Dessa motioner begärdes på bordet och bordlades.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *P. A. H. Stjernspetz* under sex dagar från och med den 27 innevarande januari.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 1,30 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.
